

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 20.

Gorici, dne 31. oktobra 1913.

Tečaj IX.

Obseg: 1. Rahljanje zemlje z razstrelbo (Nadaljevanje); 2. O gnojenju travnikov; 3. Vinska trgatav državnega trtnega nasada Mitroviča pri Žminju; 4. Kaj je zadruga? (Nadaljevanje in konec); 5. Skrb za varstvo rastlin v mesecu novembru; 6. Kmetovalčeva opravila v mesecu novembru; 7. Poročila; 8. Društvene vesti.

Rahljanje zemlje z razstrelbo.

Piše H. Humek, dež. sad. učitelj, v »Kmetovalcu«.
(Nadaljevanje.)

Oprema s fulminatno vrvico je dokaj priprostejša in popolnoma brez nevarnosti, ker tu nimamo opraviti pri posameznih nabojih z užigalnimi kopicami. Zadosti dolg kos fulminantne vrvice se z enim koncem dvakrat ovije čez sredo patrone, tesno priveže nanjo, pa je oprema gotova (pod. 5.) Tako pripravimo toliko patron, kolikor podkopov mislimo zapaliti obenem. Za vsako razstrelbo, obstoječo iz več nabojev, ki se imajo hkrati razstreliti s pomočjo fulminantne vrvice, potrebujemo konečno še eno samo užigalno kopicico, opremljeno z navadno užigalno vrvico (pod. 6.). To oklenemo v omrežje fulminantne vrvice nazadnje, ko so vsi naboji zvršeni in pripravljeni za skupno eksplozijo.

4. Razstrelba in njena uporaba.

Način, kako se zemlja navrta, kako se delajo podkopi, kako se zvršujejo naboji in kako se strelba sploh izvrši, je zavisen pred vsem od namena, ki ga nameravamo doseči z njo. Seveda da-

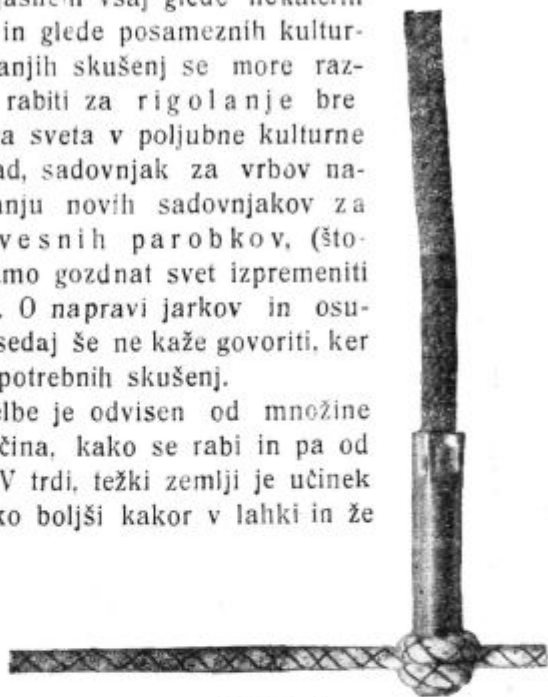

Pod. 5.

S fulminatno vrvico opremljena dinamonova patrona.

nes še ni mogoče podati za vse najrazličnejše razmere in slu-
slučaje natančnih navodil o rabi streliva. Vendar so strokov-
njaki že pre e j na jasnem vsaj glede nekaterih
uporabnih načinov in glede posameznih kultur-
nih strok. Iz dosedanjih skušenj se more raz-
strelba z uspehom rabiti za rigolanje bre-
žinastega in ravnega sveta v poljubne kulturne
namene (za vinograd, sadovnjak za vrbov na-
sad itd.), pri zasajanju novih sadovnjakov za
izrivanje drevesnih parobkov, (što-
rov), kjer nameravamo gozdnat svet izpremeniti
v njivo, travnik itd. O napravi jarkov in osu-
ševalnih delah za sedaj še ne kaže govoriti, ker
v tem oziru še ni potrebnih skušenj.

Učinek razstrelbe je odvisen od množine
razstreliva, od načina, kako se rabi in pa od
kakovosti zemlje. V trdi, težki zemlji je učinek
vsaj na videz veliko boljši kakor v lahki in že
po naravi bolj
rahli zemlji. V
puhlici je vobče
treba naboje po-
lagati globlje ka-
kor v ilovnati
zemlji. Sicer se

Podoba 6,

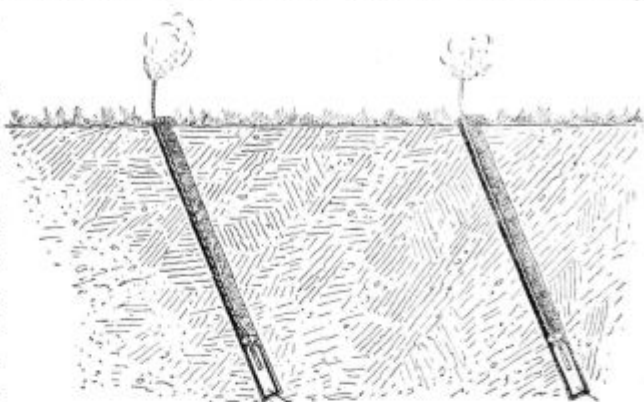
Z navadno užigalno vrstico opremljena užigalna
krepica, spojena s fulminantno užigalno vrstico.

pa mora z nekaterimi poskusi za vsako zemljo
določiti primerna globina za vlaganje nabojev
in primerna množina razstreliva za posamezen
naboj.

a) Rigolanje.

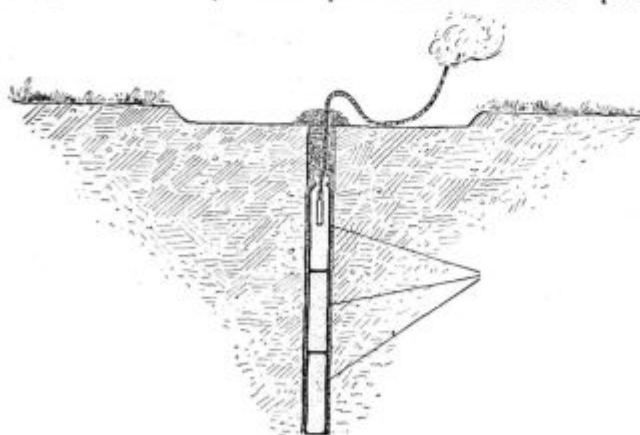
Raven svet, ki ga nameravamo rigolati z razstrelbo, na-
vrtamo z jeklenim drogom 75—150 cm na globoko, 4—6 m
saksebi. Luknje naredimo poševno v kotu 30—45°, kakor kaže
podoba 7. Pri napravi lukenj sta potrebna dva delavca; eden,
ki drog drži in za vsakim udarcem zasuče, drugi pa, ki s tež-
kim kladvom vdarja nanj. Važno je, da dinamonova patrona
leži v luknji kolikor mogoče napolnem. Zato naj bo drog
le toliko debelejši od patrone, da se naboj z leseno polčico iz-
lahka da potisniti prav do dna. Vsako dovršeno luknjo pokri-

jemo s kamnom, da se ne zasuje in da jo pozneje pri nabijanju lahko najdemo. Ko smo naredili gotovo število lukenj, pričnemo znabijanjem. Na vadno zadostuje za vsako luknjo ena patrona (pod. 7.), vzamemo pa tudi lahko eno in pol, pri zelo globokem rigolanju tudi dve ali tri (pod. 8.). — Nabiti

Pod. 7.
Naboja za rigolanje.

smemo naenkrat le toliko lukenj, kolikor jih lahko prižgeta hitro zapored dve osebi. Nabijanje se izvrši tako-le: V pripravljeno luknjo previdno spustimo opremljeno patrono, držech jo za užigalno vrvico. Če se kaj ustavlja, jo z leseno palico rahlo potisnemo do dna. Nato luknjo kolikor mogoče tesno zatlačimo z vlažno zemljo, najbolje z ilovico, če je pri rokah. Izpočetka potisnemo z leseno palico prav pre-

Pod. 8.

Naboj s tremi patronami za

moramo izogibati vsakemu zabijanju in sploh nasilnemu po-

vidno nekoliko drobne prsti do patrone, pri tem pa moramo paziti, da ne pretrgamo ali nalomimo užigalne vrvice. Pozneje, proti vrhu, smemo zemljo pritisniti bolj čvrsto, vendar pa se

stopanju. V slučaju, da bi se v izvrtani luknji nabrala voda, je treba patrone in užigalno vrstico le z lojem ali z vazelino zavarovati, kakor je bilo že omenjeno in naboj zvršiti kar v vodo. Ni pa treba luknje zapahati z zemljo, ampak zadostuje, če jo samo natresemo z drobno prstjo.

Če hočemo vzeti za en naboj dve ali tri patrone, potisnemo na dno luknje najprej eno ali dve patroni brez opreme in nanje denemo šele patrone z užigalno vrstico (pod. 8.). Pri tem pa moramo strogo paziti, da med posameznimi patronami ne ostane kaj praznega prostora, ker bi se lahko zgodilo, da bi se spodnje ne razpočile, če bi ne bile v tesni zvezi z gornjo, ki je opremljena z užigalom. Vsaka patrona se lahko brez škode ali nevarnosti prereže z nožem. Zato tudi lahko rabimo polovico, n. pr. najprej na dno polovico brez opreme, nanjo pa celo patrono z užigalno opremo!

Zažiganje se lahko izvršuje z navadnimi užigalicami. Kadar nam je pa zažigati več nabojev hitro zapored, da se prvi ne razpoči, preden smo gotovi z zadnjim in se utegnemo umakniti, je treba, da vzamemo užigalice, ki zanesljivo gore tudi v vetru. Da se ogenj laže prime, užigalne vrstice, jo blizu konca nalomimo in za 2 cm na dolgo prerežemo, da se pokaže smodnik. Ko so vsi naboji prižgani, stopimo za kakih 50 do 100 korakov na stran in počakamo, da se razpočijo. Priporočljivo je šteti posamezne eksplozije, da vemo, če so se razpočili vsi naboji. V slučaju, da bi kateri izostal, je najbolje, da ga pustimo v miru. Najdalje v treh dneh se vsebina patrone in užigalne kapice pokvari vsled zemeljske vlage in je s tem odstranjena vsaka nevarnost. Če hočemo dotično mesto vendarle razstreliti, naredimo novo luknjo kakih 20 cm vstran od prejšnje.

Navadno se pri opisanem rigolanju na površju učinek komaj pozna, zlasti če smo polagali naboje precej globoko. Poskušnja z lopato nam pa kmalu pokaže, da so spodnje zemeljske plasti raztrgane in zrahljane 10 do 20 cm globoko je, kakor je segala luknja. Na isti način se prepričamo, kako na široko je segal učinek. Iz teh poskušenj potem uravnamo globino posameznih lukenj, njihovo medsebojno razdaljo in lahko določimo množino razstreliva (število patron) za vsak posamezni naboj. Prav na isti način rigolamo brežinast svet za

napravo novega vinograda, samo da zadostuje 50 do 70 cm globoke luknje v razdalji 1 do 1 in pol m, kakršna je pač zemlja. Za vsak naboj vzamemo po eno patrono s 50 ali največ 100 grami dinamona.

Iz povedanega je jasno, da z razstrelbo lahko rigolamo skoraj vsako zemljo in da to delo lahko poljubno uravnamo po namenu in po kakovosti zemlje.

(Sledi še.)

O gnojenju travnikov.

Neki Herm. König piše glede gnojenja travnikov v »Frick's Rundschau« to le: Da bo mogoče računati prhonje leto na bogato košnjo, poskrbeti bo treba že v tekoči jeseni, da se travniki pravilno pognoje.

Če so travniki v dobrem stanu, če dajajo mnogo sena, potem ni dvoma, da bi ne bilo pri hiši obilo krme, mnogo glav živine, mnogo gnoja, a tudi, da bi polje bogato ne obrodilo. Ako pa primanjkuje krme, potem primanjkuje tudi gnoja in kakor hitro to dvoje manjka, manjka tudi vsaka podlaga za obrestonosno kmetijsko produkcijo.

Dasiravno je oskrbovanje travnikov izmed vseh drugih kultur najpriprostejše, vkljub temu se travniki radi tega ne smejo zanemarjati, marveč je treba, da da vsak kmetovalec, ki zna količkaj računati, tudi svojim travnikom onega česar potrebujejo. Ker se odvažajo s travnikov v obliki sena različne redilne snovi, ki jih je trava vzela zemlji, zato je nujno potrebno, da se odtegnjene redilne snovi travnikom zopet vrnejo, če se noče, da bi začela naša kmetija pešati. Kajti, če se pridelke s polja, travnika itd. le odvažajo, po drugi strani pa nič ne dovažajo, mora seveda na vsak način zemlja polagoma popolnoma opešati. Do tega prepričanja so prišli dandanes že mnogi kmetovalci, ali dobi se pa tudi še precej takih, ki kljub malim stroškom, katere bi jim prizadjalo gnojenje travnikov, travnike šele potem pognoje, če jim je po gnojenju kaj gnoja ostalo. Oni smatrajo travnik kot takšno kmetijsko kulturo, kateri ni treba gnojiti.

Pravilno je, če se pognoji travnik vsako leto z dobrim kompostom ali mešanico, katere bi ne smelo manjkati pri nobeni kmetiji. Žal pa, da se takšno gnojilo pri mnogih kmetijah popolnoma pogreša. Ali če tega gnojila ni, potem naj se uporabi za gnojenje travnikov Tomasova žindra in kajnit. Kakor hitro ni travnik močvirnen in so se zemljišča, katerim je apna primanjkovalo, pognojila z apnom, potem se lahko z gotovostjo računa na to, da bosta Tomasova žindra in kajnit, če sta se raztrosila že v jeseni, storila svojo dolžnost. S tega gnojilama se ne samo pridela več krme, marveč se pomnože na travniku tudi razne detelje in grahorščice, t. j. takšne rastline, ki spravljajo v zemljo dušec iz ozračja. Po tej poti dospe v skupno gospodarstvo sploh mnogo dušca, ker se dušičnate snovi trav in detelj iz živalskega telesa potom izločkov izločijo in dospejo potem z gnojem na polje.

Ako ni bil travnik še nikdar ali pa samo šibko pognojen, potem je treba uporabiti zanj takšno fosfornato gnojilo, katerega fosforova kislina se ohrani v zemlji skozi več let. H takim fosfornatim gnojilam pa se prišteva edino le Tomaževa žindra, a ne superfosfat. Superfosfatova fosforova kislina ina namreč to lastnost, da če leži dolgo v zemlji, se spremeni v težko raztopne spojine, z druge strani pa zleze vsled prelahke raztopnosti pregloboko v zemljo.

Kar se tiče množine gnojil, katera se ima vzeti pri gnojenju travnikov, bodi povedano, da je treba raztrositi na vsak hektar že gnojenih travnikov približno 4 kvintale Tomaževe žindre in ravno toliko tudi kajnita vsako leto. Ako je travnik pust, vzeti je treba seveda večjo množino enega in drugega gnojila.

Da se prihrani na času in delu, zmešata se lahko gnojili med seboj, ali poskrbeti je treba, da se zemšani gnojili raztrosita vsaj v teku 24 ur, sicer se ta zmes, če leži dalj časa, strdi.

S pravilnim gnojenjem se ne zviša samo količina sena, marveč zatre se obenem tudi kisle trave in močvirne rastline, posebno pa se zatre mah, ki travo duši, in namesto malovrednih trav stopijo sladke trave, pa tudi raznovrstne detelje in grahorščice se močno okrepe. Krmo, ki se je pridelala na pravilno pognojenih travnikih, živina tudi mnogo rajše žre, kakor ona, ki se je pridelala na nepognojenih travnikih. Krma s pognojenih travnikov je tudi bolj tečna nego z nepognojenih.

Bonnelat in Touchart sta dognala, da so vsebovale travniške rastline pred gnojenjem samo 0.02 odstotka fosforove kisline. Pozneje, ko se je travnik pognojil za 10 metr. stoti 14 odstotne Tomaževe žilindre, se je v senu, ki je vsebovalo poprej 0.2% metuljnic, množina teh zvišala na 0.5 odstotkov, a zvišala se je tudi množina fosforove kisline, ki je znašala poprej 0.3, na 0.5 odstotkov. Podvojila se je pa tudi množina dušca, istotako se je zvišala množina pridelka od 4020 na 7300 kg. Gotovo je, da množina pridelka na vsak način naraste, ako se travniki racionalno gnoje.

Kar se tiče časa, o katerem naj se travniki pognoje, se je pokazalo, da je jesen za gnojenje travnikov najboljša. Ako bi kdo iz kteregakoli vzroka ne bil v stanu pognojiti travnikov uže v jeseni, pognoji jih lahko pozimi, pa tudi celo še le spomladi.

Vinška trgatev državnega trtnega nasada Mitrovica pri Žminju (Istra) leta 1913.

V državnem trtnem nasadu Mitrovica pri Žminju se nahaja vzoren, približno 30 oralov velik, na različne ameriške podlage cepljen vinograd, ki je bil zasajen pred 3 leti in šteje približno 1800 trt. Zemlja, katere je sicer jako malo, je rudeča ilovka in je zelo pomešana s precej debelim apnencem. Trte stoje v razdalji 1.4×1.2 , tako da pride na vsako trto po 1.68 m^2 površine. Kot opora služi trtam žica in sicer so napete v vsaki vrsti po tri žice. Gornji dve žici sta dvostruki in drže jih med kolci skupaj žičnate kvake, to pa zato, da se prihrani privezovanje trt. (Način povezovanja je tak kakor v Oppenheimu). Obrezujejo se trte na šparon in ne puščajo se nadomestni rezniki v svrhu izgoje rodnega lesu. Šparon se privezava vodoravno na prvo žico.

Vinograd ni trpel letos nič radi trtnih škodljivcev pa tudi ne radi elementarnih nezgod. Obdeloval se je na običajni način. Pri tem je vredno pripomniti, da se pri zatiranju peronospore ni gledalo na to, da bi se poškopilo trtno listje tudi od spodnje stran, kakor se to v novejšem času priporoča in vkljub temu ni bilo opaziti niti sledu peronospore. Lahko se toraj reče, da škropljenje trtnega listja od spodnje strani v obrambo pred

Trgatev se je vršila o lepem vremenu 8. in 9. oktobra.
Vspeh trgatve je bil sledeči:

Tele št. v.	Vrst grozdja	Podlaga	Množina grozdja na trlo kg	Količina sladkorja po klisternemahurškymostni tehtnici 0/0	Količina kisline 0/00
1	Beli burgundec	Rup. du Lot	0.89	20.1	8.8
2	" "	Rip Portalis	1.48	18.1	9.
3	" "	Berl. X Rip. 420 A	0.52	19.1	10.
4	" "	" " " T 5	0.46	19.2	9.5
5	" "	" " " " 8	0.73	18.1	10.
6	modri "	Rup. du Lot	1.35	20.7	10.
7	" "	Berl. X Rip. 420 A	0.37	19.6	9.5
8	" "	" " " 420 B	0.63	17.2	9.
9	rulandec	Rup. du Lot	1.36	21.2	10.
10	" "	Berl. X Rip. 420 B	1.50	20.2	8.5
11	" "	" " " T 5	0.82	20.7	9.
12	traminec	Rup. du Lot	1.13	19.2	9.
13	" "	Rip. Portalis	1.50	20.2	9
14	malvazija	Rup. du Lot	1.92	17.	8.
15	" "	Berl. X Rip. T 8	3.27	16	9.5
16	" "	Rip. Portalis	2.88	16.5	8.5
17	" "	Berl. X Rip. 420 A	0.40	17.5	8.5
18	laška graševina	Rup. du Lot	2.20	14.	8.
19	" "	Berl. X Rip. 420 A	1.66	13.2	8.
20	" "	" " " 420 B	1.	13.2	8.
21	bela žlahtnina	Rup. du Lot	1.14	17.2	5.
22	" "	Rip Portalis	1.80	13.2	5.
23	" "	Rip. X Rip. 3306	3.80	14	6.
24	" "	" " " 3309	1.	11.2	6.
25	" "	Salonis X Rip. 1616	1.92	13.7	5.5
26	portugalka	Rup. du Lot	1.31	15.5	8.
27	Cabernet Sauvignon	Rup. du Lot.	1.25	14.	11.
28	" franc.	Aram. X Rip. Ganz N 1	1.	15.5	8.
29	" "	Mouv. X Rip. 1202	1.27	16.	8.
30	Semilon	Rup. du Lot	3.20	17.5	10.9
31	Sauvignon	" " "	0.33	18.	9.
32	Refošk *)	" " "	—	16.2	14

Sodbo glede dobrih ali slabih lastnosti poedinih cepljenk in ameriških podlag si lahko vsak interesent ustvari sam na podlagi gornjih podatkov glede množine pridelka, količine sladkorja in kisline v moštu.

Z a b a v n i k.

*) Iz sosednega privatnega vinograda.

peronosporo ni neobhodno potrebno, zato bi bilo najbolje, kar se tega tiče, da bi se vinogradnikov ne motilo pri onem načinu zatiranja peronospore, katerega se poslužujejo z najboljim uspehom že leta in leta. Glavno je, da se trte s primernim sredstvom pravočasno poškrope.

Kaj je zadruga?

(Nadaljevanje in konec.)

Ali ustanovitev zadruga za skupno prodajo provzročča mnogo več težkoč kakor ustanovitev drugih zadrug. Tu si je treba poiskati odjemalcev za dotične pridelke, treba poiskati trgovskih zvez na raznih tržiščih, kar zahteva mnogo truda in strokovnega znanja. Vrh tega prihaja tudi večkrat do nesoglasja med člani take zadruga pri določevanju vrednosti njihovega, zadrugi izročenelega blaga, ker vsakdo misli, da je njegovo blago najbolje. Temu se pridruži tudi še ta okolnost, da je treba držati blago mnogokrat v skladiščih kakor krompir, sadje, vino, sir itd. ter čakati ugodnejše prilike za prodajo. Med tem časom je treba z blagom tako postopati, da se pravilno ohrani itd. Da pa kmetovalec zadrugi sploh težko zaupa sadove svojega truda, je to, ker se boji, da bode, kakor se včasih dogaja, od uprave opeharjen. Iz tega vzroka prodaja svoje pridelke raje sam, dasiravno ga stane to več truda, časa in mu doprinese manj dobička.

Vse to je vzrok, da se kmetijske prodajalne zadruga jako težko in počasi širijo, ali to kar se je dosedaj doseglo v drugih naprednih državah kakor v Nemčiji, na Danskem in v Švici, kjer posluje na tisoče takih zadrug, nas uči, kako zamore tudi kmetovalec potom te vrste združne organizacije priti do lepih uspehov in blagostanja. Mimogrede naj omenim da imamo tudi v Avstriji že par tisoč enakih zadrug, ki jako dobro poslujejo.

Seveda je prvi in glavni pogoj take zadruga poštenje in delavnost poedinega združnika, kateri mora tudi zadrugi jamčiti in se kolikor mogoče potruditi, da da v zadrugo vsakrat le pristno, naravno in dobro blago; kajti, če oddajajo združniki

zadrugi slabe, nečiste, pokvarjene ali celo falzificirane pridelke, potem mora takšna zadruga, in naj bo denarno še tako dobro podkovana, na vsak način propasti, ker pride na slab glas, zgubi kredit.

Od te vrste zadrug bi bile za naše razmere in kraje, kjer se umna živinoreja vedno bolj širi, najvažnejše mlekarske zadruge in sicer posebno v bližini velikih mest, kjer se sveže mleko najbolje unovči. Važna je mlekarska zadruga, kakor sploh druge nji slične zadruge, zato ker ona kmeta-živinorejca takorekoč sili k izboljšanju njegove živine oziroma celoskupnega poljedelstva. Ker je zadružniku zagotovljena prodaja oziroma odjem vsega, bodisi tudi večje količine mleka, potrudi se, da svoje travnike in pašnike skrbno neguje, da bo v stanu svojo živino bolje krmiti. Vrhu tega po svoji živini tudi bolje streže in jo pravilno oskrbuje, ker ve, da dobi s takim ravnanjem več in boljšega mleka, tudi več in boljšega gnoja, katerega slednjega zamore koristonosno uporabiti na polju, na vrtu in vinogradih, kjer dobi potem več žita, krompirja, sadja, zelenjave itd. Roka v roko gre toraj zadružno mlekarstvo s splošnim poboljšanjem gospodarskega blagostanja zadružnika in povsod vidimo, da se dandanes ravno vsled mlekarstva znatno izboljšujejo tudi goveje pasme, tako da se uvajajo povsod iz naprednih živinorejskih krajev kakor iz Švice in drugih alpskih dežel plemenite goveje pasme, kakor simodolska, pingavska-belanska, zgornje inodolska in druge take pasme, ki dajajo več mleka, več mesa ter se dajo tudi precej dobro uporabiti za delo.

Kjer je mlekarstvo organizirano, dobiva se toraj boljše mleko in večja množina, tako tudi več in boljega mesa, in boljše cene in vse se da boljše izkoristiti. Z mlekarsko zadruho si prihrani gospodinja mnogo dela in brige za mleko, ker živino samo pomolze, ima lažjo kontrolo in lažje izračuna, za koliko se ji takšna skupna prodaja mleka bolje izplača, kakor če bi mleko sama nosila na trg ali pa po hišah. Tako si ona prihrani vsaki dan mnogo časa, truda, čevljev in obleke, ki bi se ugonobljali z romanjem v mesto, ter opravi tačas lahko doma druga dela, kar je dandanes prav nujno potrebno, ker so kmetijski delavci zelo redki in poleg tega še tako dragi. Vrhu vsega tega pa izgine v tem slučaju tudi nevarnost, da bi se za mleko v mestu izkupljeni denar nekako po nepotrebnem potrosil.

Naloga mlekarske zadruga je toraj skupna prodaja mleka in mlečnih izdelkov. Vsi zadružniki mlekarske zadruga morajo vsaki dan izročiti vse mleko zadrugi, razun onega, ki ga potrebujejo za dom. Mleko mora biti na vsak način naravno, t. j. ne sme mu biti voda ali kaj drugega primešano, mleko mora biti zdravo in snažno. Zadruga prodaja nabrano mleko v zadružni prodajalni, ga razpošilja po hišah, v krajih bolj oddaljenih od mest pa izdeluje surovo maslo, a v jako oddaljenih krajih pa sir, sirotko itd.

Ko izroči zadružnik mlekarski zadrugi mleko, se isto postrokovnjaku preišče na pristnost in na količino tolšče ali maščobe, ter se nato vrednost tega mleka po kvaliteti vpiše v dobro lastniku-zadružniku v zadružne knjige, ter se mu v gotovini izplačuje. Dobro mleko ima navadno $3\frac{1}{2}$ odstotkov tolšče ali maščobe. Na koncu leta se razdeli čisti dobiček v razmerju s količino in dobroto mleka, katero je vsak zadružnik oddal v zadrugo, to je po dotični svoti, katera mu je v zadružnih knjigah zapisana v dobro.

V mestu in povsod kupuje prav rad vsak takšno kontrolirano mleko, ker ve, kaj kupi in kaj pije, obenem pa ga plača tudi raje par stotink dražje, nego kakšno drugo nekontrolirano.

T.

Skrb za varstvo rastlin v mesecu novembru.

Poberi in uniči čimprej mogoče vse na drevju obviselo in po tleh ležeče gnilo in suho sadje. Odreži in sežgi vse suhe in črvive veje, a tudi ona, ki so od raka in ptičjega lima napadene od strani z drevja, skrajšaj pa tudi polomljene veje. Vse pri tem delu nastale drevesne rane zamaži z drevesno smolo, s katarom ali pa z ilovico. Odstrani z drevja goseničje zapredke in tanke vejice, ako si zapazil na njih jajčeca prsteničarja, odreži in vse skupaj sežgi, preglej pa tudi, ali se morda ne nahajajo na drevju kar celi kupčeki jajčec, pokriti z nekako zlato rujavo volnato tvarino. To so jajčeca, zalega zlatoritke in treba je, da jih pobereš in sežgeš.

Ako mahu in lišajev še nisi ostrgal in drevesnih gob še nisi odstranil z drevja, stori to na vsak način v tem mesecu.

Če zemlje krog sadnega drevja še nisi prekopal, stori to vsaj sedaj.

Na češnjeva, češpljeva, jabolčna in hruškova debla nastavi lepivne pasove, da se polove, nadrevje po deblu lazeče, samice malega zimskega pedica. Ako si pasove že prej nastavil, preglej jih od časa do časa, in če opaziš, da so preveč nagostem pokriti z mrčesom ali pa z drugo nesnago, prestrgaj jih in če je potreba, vnovič namaži z lepivom. Če lepivnih pasov še nisi nastavil, ne odlašaj več. Najbolje lepivo v to svrho je »Treo Sticky«, kajti edino to lepivo se ne razteče, ne napravi mreže na svoji površini in ohrani lepivno moč skozi več mesecev.

Če si zapazil na jablanih gnezda krvavih ušic, je treba, da ušice že pozimi pokončaš. To dosežeš najlaže z emulzijo petroleja im milnice (žajfence). Ako tega dela še nisi opravil, opravi ga v tem mesecu na isti način, kakor je bilo nasvetovano v prošlem mesecu.

Obveži krog debel sadnega drevja trnje, mrežo iz trnjaste žice ali kak drug tak material, da divjačina lubadi ne ogloda. Če debla z apnenim beležem pobeliš, pomaga tudi to odvrčati divjačino.

Od novembra do marca se pokončuje grozdni molj ali kiseljak in sicer s tem, da se star lubad s trt ostrže, kajti ravno pod starim trtnim lubadom, v trnih razpoklinah, v razpoklinah kolcev in v votlinah trstikinih kolcev prezimujejo bube tega škodljivca.

Stebela špargljev izpuli kolikor mogoče globoko in zažgi vse skupaj na licu mesta. S tem zatreš špargljevo rijo, obenem pa pokončaš tudi ličinke špargljeve muhe, hudega sovražnika špargljev.

Štore karfiola, kapusa in vrzot, ki so golšavi ali napadeni od zeljne kernije, ali pa napadeni na koreninah od kljunotaja in zeljne mušice, izruvaj s koreninami vred in sežgi jih na licu mesta.

Vtrnino obvaruješ pred mrazom, ako jo pokriješ z vejevjem iglavecem ali pa z listnatim hrastovim vejevjem; občutljive okinčevalne rastline pa zavij v slamo ali kak drug tak material.

Po pršicah napadene cvetlične čebule potrosi z bolhačem. Če si zapazil na rastlinah, shranjenih v cvetličnjakih, ušice, pokadi jih s tobakovim dimom, ker to jih umori.

Gotove, občutljive rastline z mehкими listi, kakor tudi takozvano »Capelvenere« in razne salvia, ki ne podnašajo dima, pa poškropi s stranjšanim tobakovim ekstraktom.

Slabega in poceni kupljenega semena ozimine nikar ne sejaj, kajti takšno seme da slabo setev oziroma revno žetev. Predvsem pa se izogibaj snetjavega in plevelnega semena. Snetjavo seme namakaj pred sejanjem v raztopini modre galice ali pa formalina. Kako se seme namaka pove ti podpisano vodstvo.

V mesecu novembru ti nudi ugodna prilika, da storiš tudi za koristne ptice, tvoje prijateljice, lahko mnogo dobrega. Pri-skrbi jim umetna zavetišča na varnem mestu in krmi jih prid-ro, da vsled lakote ne poginejo. Z druge strani pa bi bilo dobro, če bi pozimi pokončeval škodljive vrabce.

Natančna pojasnila, tičoča se varstva rastlin, ti da brezplačno vsakčas podpisano vodstvo.

Vodstvo c. kr. kmet.-kem. poskuševališča v Gorici.

Kmetovalčeva opravila v mesecu novembru.

N a d o m u: Pregledaj, če vsa vrata in okna v tvojem stanovanju, pri hlevih in shrambah dobro zapirajo. Pazi, da bode imel hlev nekoliko odduška, a tudi stanovanje pridno prezračuj in ne boj se preveč mraza! O mrazu postlaj živini s suhim nastiljem bolj na debelo.

Če si grozdje pozno trgal, poskrbi za to, da bo vrelna klet še nadalje primerno topla, da mošt, ki še ni končal vreti, popolnoma povre. Ako si pa zgodaj trgal, oziroma je tvoj mošt vsled primerne topline že dovršil vrénje popolnoma in se učistil, poskrbi, da ga čimprej naprvo pretočiš. Če si vse vino, nahaja-joče se v vrelni kleti, pretočil, zapolni sode in zavehaj jih dobro, ter pusti nato okna kleti odprta o tihem, mrzlem vremenu. Mr-zlota in svež zrak pretočenemu vinu prav nič ne škodujeta, se-veda le če še ne zmrzuje, marveč celo koristita, ker ga hitreje zorita.

Žito večkrat premešaj. Sadje in krompir pregledaj in gnilo odberi.

N a p o l j u: Spravi ajdo in peso pod streho. Njive preoraj čimprej mogoče v surovo brazdo, kajti s tem dosežeš, da bo zemlja spomladi ne semo rabla, ampak tudi bolj rodovitna.

V **vi no g r a d u**: Ker je vsled slane večinoma že listje odpadlo, začneš lahko z jesenskim obrezovanjem trt. Najbolj primeren čas za gnojenje vinogradov je v tem mesecu, enako tudi za sajenje in podsajanje trt. Ko si trtne kolce posekal, deni jih namakati v 3% raztopino modre galice, kjer jih pusti kakih štirinajst dni, da se dočobra napojijo. Pripravljaj si ameriške kolči, a bilfe in cepljenke, če jih imaš, poručaj iz trtnice in prisuj jih v vlažnem pesku ali pa v zemlji.

V **s a d o v n j a k u**: Starejše sadno drevje pretrebi in osnaži, mlademu mladike skrajšaj. Debla in debelejše veje namaži z apnenim beležem, a še boljši usph dosežeš, če jih namažeš ali pa poškropiš z dendrinom. Ako je le mogoče, prekopaj zemljo okrog mladega sadnega drevja vsaj 1 m na široko. Sedaj pričneš lahko s presajanjem oziroma sajenjem sadnega drevja. Če še nisi nastavlil lepivnih pasov, namazanih z ameriškim lepivom »Tree sticky«, je sedaj skrajni čas, da to ukreneš, sicer ti zlezejo pedici na sadno drevje in ti uničijo spomladi lahko ves sadni pridelek. Posebno pa varuj pred pedici vsaj tvoje črešnje, ki so prvi pridelek, kateri mnogokrat pomaga iz denarne zagate!

N a **v r t u**: Pripravi gnojne gredice. Regrat pokrij z listjem, ali pa z listnatim vejevjem, da ti bo spomladi zgodaj ozelenel. Vso drugo občutljivo zelenjavo, če jo že hočeš varovati mraza, pa pokrij z vejevjem, s koruznimi stebli, li pa s slamnatimi odejami tako, da bo to pokrivalo oddaljeno 10—15 cm od tal. Petušilj, korenje in zimsko špinačo posejaj.

N a **t r a v n i k u**: Pognoji travnike z gnojnico in umetnimi gnojili.

V **g o z d u**: V tem mesecu začneš lahko s sečnjo in trebljenjem gozdov, pa tudi mlado gozdno drevje lahko podsajaš.

P O R O Č I L A.

Brezobrestna posojila vinogradnikom. C. kr. okrajno glav. objavlja: Danes je došel c. kr. okrajnemu glavarstvu v Gorici operat o dovoljenih brezobrestnih posojilih za obnovitev po trtni uši uničenih vinogradov. Okrajno glavarstvo potrebuje približno 3 tedne, da izgotovi v ta namen potrebna dolžna pisma in jih razpošlje strankam. Njim bode potem skrbeti za to, da si dajo v najkrajše mogočem času legalizovati zadolžnice in da jih potem zopet predložijo okrajnemu glavarstvu.

Tam, kjer je mnogo prizadetih strank v eni občini, bilo bi vsem v korist, ako bi županstvo naprosilo dotično c. kr. okrajno sodnijo, naj odredi enega svojega uradnika v dotični bčinski urad, da vsem strankam ob istem času poveri zadolžnice. S tem se prihrani mnogo časa, nadležnosti in stroškov.

Kadar predložijo stranke vsaka svoje dolžno pismo, napravi okrajno glavarstvo predlog za vknjižbo, a rešitev teh predlogov pobere najmanj en mesec časa, tako da pretečeta približno obilna dva meseca, predno se izplačajo dovoljena posojila.

Do sedaj je bila navada, da se je državni delež posojila poprej izplačeval strankam in šele kak teden pozneje deželni delež in umevno je samo po sebi, da se je s takim dvakratnim izplačevanjem po nepotrebnem potratilo mnogo časa in provzročilo precej stroškov. Zato bi bilo želeti, da deželni odbor nakaže za brezobrestna posojila določeno svoto deželnega prispevka dotičnemu c. kr. davčnemu uradu v namen, da istočasno izplača strankam državni in deželni delež posojila.

Z ozirom na občno denarno krizo in na velike težave, ki se upirajo dobavi posojil— priperčča se vinogradnikom prav toplo, naj vestno uporabijo dovoljena posojila v določeni namen in s tem pripomorejo pvzdigi demačega vinogradništva.

V Gorici, 27. okt. 1913.

Poskusi rahljanja zemlje z razstrelbo. Kakor se nam sporoča, priredi »Avstrijsko državno in vinarsko društvo« v slov. delu poknež. grofovine Goriško-Gradiščanske poskuse rahljanja zemlje z razstrelbo v dobi od 13.—19. n o v e m b r a t. l. pri naslednjih posestnikih: pri baronu Teuffenbach v Vipolžah, pri Antonu Jakončiču v Šlovrencu v Brdih, pri Francu Gregorič h. št. 62 v Prvačini, pri Slokar Jožefu h. št. 29 v Kamnjah, pri Francu Perko h. št. 82 v Podgori in pri Francu Tavčar v Krep-
ljah na Krasu.

Kdor se za te poskuse zanima, naj se obrne do tu označenih posestnikov, kjer poizve lahko natančno dan in kraj, katerega se bodo poskusi vršili.

Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Amonijev sulfat z 20 $\frac{1}{2}$ % dušca, posušen in semlet kv. po 38 K, kg pa po 40 vin.

Kalijevo sol 42 odstotno kvintal po 13 K 50 v;

Superfosfat s 14—16% v vodi raztopne fosforove kisline, kvintal po 7 K;

Tomaževo žlindro znamke »Zvezda« in sicer zajamčeno 16% po 6 K 24 v in 17% kv po 6 K 62 v in 18% po 7 K.

Fichtenin agra, sredstvo zoper mrčes na rastlinah in živalih $\frac{1}{4}$ kg po 1 K;

Orehove semlete tropine zajamčene s 56% beljakovin in tolšče, v vrečah po 75 kg, po 22 v z vrečo vred.

Klajno apno in sicer präcipitat s povprečno 38% skupne fosforove kisline, od katere je citratno raztopne nad 90%, na debelo t. j. v vrečah po 50 kg po 24, na drobno pa po 28 v kg.

Dendrin ali v vodi raztopni karbolinej za pokončevanje mrčesa in njegove zalege na sadnem drevju v zimskem času kg po 80 vin.

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi pristne drobne otrobe, sol za živino, različna jeklena orala, slamoreznice, trtne škropilnice itd.

Sprejemajo se tudi naročbe na cele vagone Tomaževe žlindre in sicer do 30. novembra t. l. V celih vagonih (10.000 kg) se oddaja žlindra po naslednjih cenah: 16% po 5 K 44 v, 17% po 5 K 78 v in 18% po 6 K 12 v.

Cene za žlindro na debelo ali na cele vagone je razumeti franko postaja Trst, t. j. naročnik plača le toliko vozarine, kolikor bo znašala iz Trsta do doma, dasiravno dobi žlindro naravnost iz tvornice. Da se naročniku pri obračunu preveč plačano vezarino odbije, naj predloži društvu takoj po prejemu vozni list.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko tu navedene kmetijske potrebščine po zgoraj navedenih cenah pri »Centralni podružnici za Kras« v Sežani.

Opozarjamo p. n. društvenike, da naj naročajo vse gospodarske potrebščine pri društvu pravočasno, ter naj se ozirajo pri naročbah na objave v društvenem glasilu pod naslovom »Društvene vesti«. Društvo ima v svoji zalogi le one kmetijske potrebščine, ki so navedene v »Prim. Gosp.«, zato naj se onih predmetov, ki niso v njem navedeni, sploh ne zahteva.